सत्यनिष्ठता

● (सं.) वेदमूर्तिः

कश्चन राजा । तस्य मन्त्री वृद्धः । वृद्धस्य मन्त्रिणः उत्तराधिकारित्वेन योग्यः तरुणः चेतव्यः इति अचिन्तयत् राजा । एतत् कार्यं वृद्धाय मन्त्रिणे एव अर्पितं तेन ।

मन्त्रिणा उद्घोषणद्वारा युवकाः निमन्त्रिताः । बहवः युवकाः मन्त्रिस्थानप्राप्त्यर्थम् आगताः । तेषु चत्वारः चिताः अभवन् । एतेषु कोऽपि एकः चेतव्यः आसीत् मन्त्रिणा ।

मन्त्री चतुरः अपि तरुणान् आहूय एकैकस्मै एकैकं बीजं दत्त्वा अवदत् - ''भवद्भ्यः एकैकस्मै अपि एकैकं बीजं दीयते मया । तत् कुण्डे आरोप्य सस्यं वर्धनीयं भवद्भिः । यः उत्तमतया सस्यवर्धनं कुर्यात् सः एव मन्त्रिपदाय चेष्यते'' इति । एकैकस्मै अपि एकैकः कुण्डः अपि तेन दत्तः ।

चत्वारः अपि तरुणाः बीजं स्वीकृत्य गृहं प्रतिगतवन्तः । कुण्डे उत्कृष्टां मृत्तिकां संस्थाप्य तन्मध्ये बीजं स्थापितं तैः । शक्तिवर्धकं उर्वरकं दत्तम् । प्रतिदिनं जलसेचनमपि कृतम् । तेषु चतुर्षु सुकीर्तिः अपि अन्यतमः । तेनापि एतत् सर्वं कृतम् एव ।

वर्षम् अतीतम् । त्रयः युवकाः उत्तमैः सस्यैः युतेन कुण्डेन सह आगताः आसन् । किन्तु सुकीर्तिः सस्यरहितेन कुण्डेन सह ग्लानमुखः सन् उपस्थितः । वृद्धः मन्त्री चतुर्णामपि कुण्डं सकृत् वीक्ष्य सुकीर्तिम् अपृच्छत् - ''भोः, तव कुण्डः किमर्थं रिक्तः ? किं त्वया सस्यवर्धनाय परिश्रमः न कृतः ?'' इति ।

तदा सुकीर्तिः विषादेन अवदत् - ''मान्यवर ! मया श्रद्धया प्रयासः कृतः एव । किन्तु दौर्भाग्यं नाम मह्यं दत्तं बीजम् अङ्कुरितं न जातम् एव । अतः मया सस्यवर्धनं कर्तुं न शक्तम् । क्षन्तव्यः अहम् ।''

तदा मन्त्री अवदत् - ''साधु ! भवतः सत्यनिष्ठा श्लाघ्या । त्वमेव मन्त्रिपदाय अर्हः'' इति ।

प्रवृत्तं सर्वं ज्ञात्वा राजा अपृच्छत् - ''त्रयः तरुणाः वर्धितेन सस्येन सह आगताः । सस्यवर्धने तेषां त्रयाणामपि आसीत् विशेषपरिश्रमः । सुकीर्तिः तु सस्यवर्धने असफलः । तथापि तस्मै कथं मन्त्रिपदं दीयेत ?'' इति ।

तदा वृद्धः मन्त्री अवदत् - ''वस्तुतः मया चतुर्भ्यः अपि सिकतासु दग्धं बीजमेव दत्तम् आसीत् । अतः तेषु किमपि बीजम् अङ्कुरितं भवितुं न अर्हेत् एव । किन्तु त्रयः अन्यत् बीजं कुण्डे आरोप्य सस्यं वर्धितवन्तः । सुकीर्तिः तु सत्यनिष्ठः । अतः सः निष्कपटः सन् स्वस्य असाफल्यम् अङ्गीकृतवान् । उन्नते पदे ये तिष्ठेयुः ते सत्यनिष्ठाः स्युः अवश्यम् । तस्मात् मया सुकीर्तिः एव चितः'' इति ।